

Lyömätön Linja – miesten kanssa tehtävän väkivaltatyön tuloksia

MISSAKIT RY

Miessakit ry Raportteja 3 / 2011

Peter Peitsalo

Miessakit ry

Annankatu 16 B 28 00120 Helsinki

SISÄLLYSLUETTELO

JOHDANTO	1
ASIAKKAIDEN PERUSTIEDOT	2
YHTEYDENOTTO JA ASIAKKAAKSI HAKEUTUMISEN SYYT.....	5
ASIAKKUUDEN VAIKUTUS VÄKIVALTAONGELMAN RATKAISEMISESSA	8
POHDINTAA	9

Johdanto

Lyömätön Linja nimellä on tehty perheväkivaltatyötä jo vuodesta 1993 lähtien, jolloin Lasse Reijomaa käynnisti miesten kanssa tehtävän perheväkivaltatyön yhtenä Espoon turvakodin työmuotona. Työmuoto siirtyi Miessakit ry:n hallinnoimaksi toiminnaksi Helsinkiin vuonna 1997, josta lähtien Miessakit ry:n toimesta on tarjottu apua väkivaltaa läheisiään kohtaan käyttäneille miehille.¹ Työmuodon tämänhetkisen työskentelymallin kehittäminen on aloitettu Lyömättömässä Linjassa 1999 ja nykyinen työryhmä on työskennellyt yhdessä vuodesta 2001 lähtien, mikä on mahdollistanut pitkäjänteisen kehittämistoiminnan toteuttamiseen. Keskeistä mallin kehittämisessä on ollut säännöllinen asiakastyö sekä intensiivinen ryhmätyönohjaus ja työntekijöiden välinen vuorovaikutuksellinen yhteistyö. Näiden avulla on ollut mahdollista muodostaa riittävän laaja yhteinen käsityksen työskentelyn perustaksi.

Työmuodon tavoitteena on auttaa asiakkaina olevia miehiä lopettamaan väkivallankäyttö läheistään kohtaan sekä ennaltaehkäistä väkivallankäyttöä läheisissä suhteissa. Prosessin aikana käydään läpi ja yritetään tavoittaa niitä tuntemuksia ja tunteita, joita erilaisissa tilanteissa on virinnyt ja mietitään oman käyttäytymisen yhteyttä niihin, jolloin harkinnan mahdollisuus lisääntyy vähitellen suhteessa siihen, mitä omissa vuorovaikutustilanteissa tapahtuu².

Työmuodon teoreettisen perustan muodostavat kriisi- ja traumaterapian sekä psykodynaamisen psykoterapian lähestymistavat. Työskentelymuodoksi on vakiintunut yksilötyöskentely, mutta myös suljettuja ryhmiä on kokeiltu kahden vuoden ajan 2000-luvun alussa. Etuina yksilötyöskentelyssä ovat joustavuus sekä paremmat mahdollisuudet tavoittaa asiakkaana olevan miehen yksilölliset väkivallan käytön taustalla olevia tekijöitä.

Vuoden 2010 aikana tavattiin 104 eri yksilötapaamisiasiakasta ja tapaamisia kertyi yhteensä 1358 kpl. Paritapaamisia toteutettiin 4 eri parin kanssa yhteensä 58 kertaa. Asiakkaaksi pääsee varaamalla puhelimitse ajan tapaamiseen. Asiakkaita tavataan viikoittain yhden tapaamisen kestäessä 45–60 minuuttia. Paritapaamisten kesto on 90 minuuttia. Asiakasprosessin pituus vaihtelee asiakkaan tarpeen mukaan muutamasta tapaamiskerrasta säännölliseen yli vuodenkin jatkuvaan työskentelyyn.

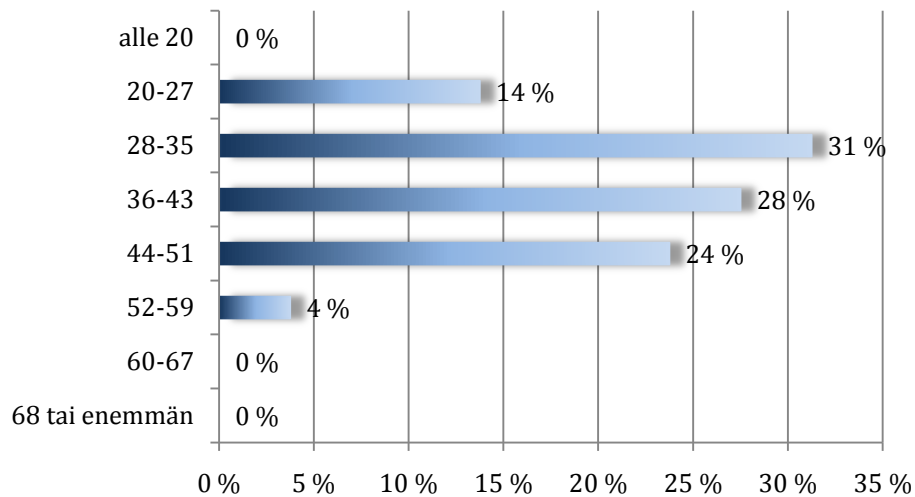
Tässä raportissa esitetyt tiedot on kerätty vuosien 2005-2010 välisenä aikana ja vastaajia on ollut yhteensä 80.

¹ Jolkkonen P. & Varjonen P. 2002, 8

² Lampinen J. 2009

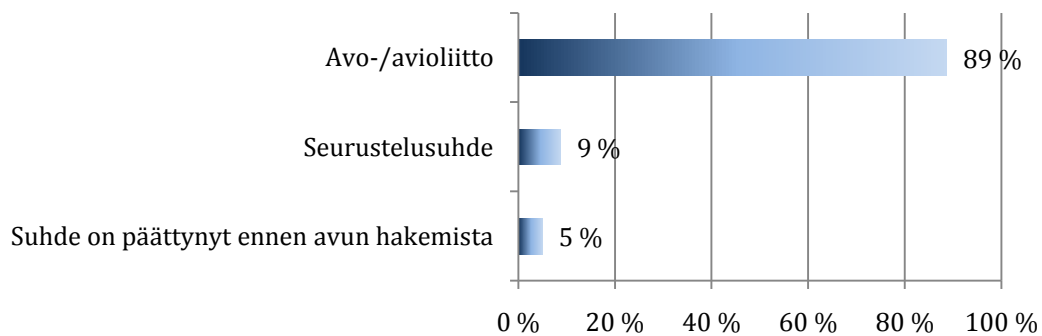
Asiakkaiden perustiedot

Lyömättömän Linjan asiakkaista suurin osa (59 %) oli 28–43 -vuotiaita, keski-ikä ollessa 37 vuotta. Kuvassa 1 näkyy myös hyvin tyypillinen ilmiö, joka liittyy erityisesti nuorten miesten korostuneisiin haasteisiin hakeutua ammatillisen avun piiriin. Kaikista vastaajista ainoastaan 14 % asiakkaista oli alle 28-vuotiaita. Alle 25-vuotiaita oli kolme henkilöä.

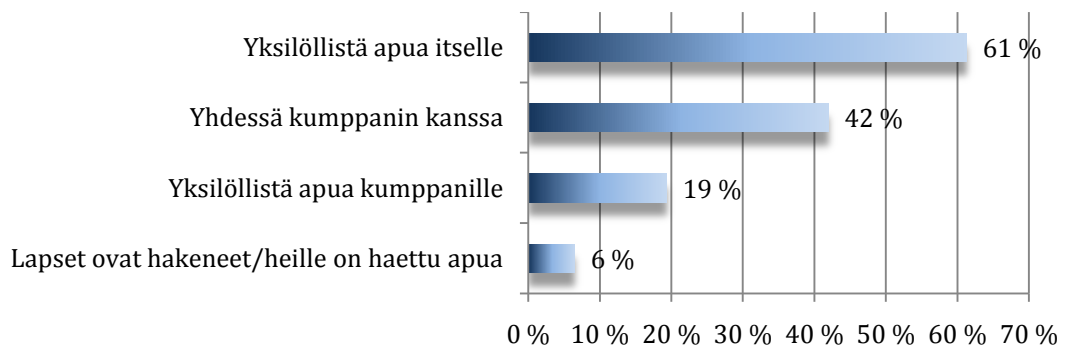
Kuva 1 Lyömättömän Linjan asiakkaiden ikäjakauma 2005–2010

Suurin osa Lyömättömän Linjan asiakkaista (89 %) oli joko avo- tai avioliitossa asiakkuuden alkaessa. 9 % asiakkaista oli asiakkuuden alkaessa seurustelusuhteessa. Vastaajista 5 %:lla suhde, jossa väkivaltaa oli esiintynyt, oli päättynyt ennen avun hakemista. (kts. kuva 2)

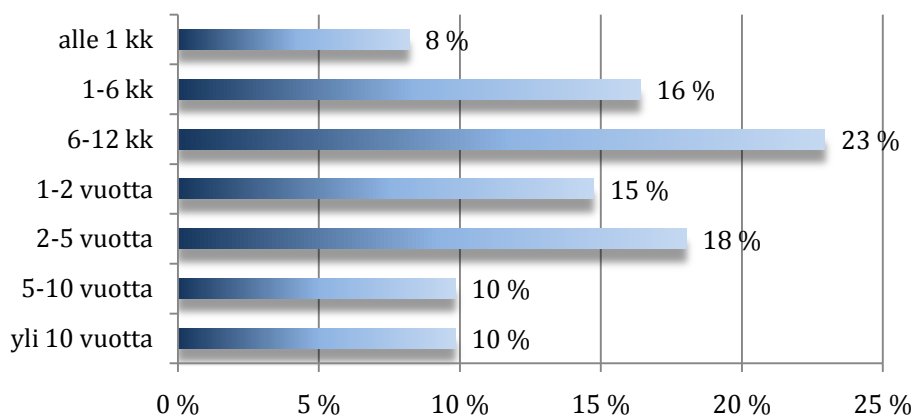
Kuva 2 Parisuhtetilanne asiakkuuden alussa

Ennen Lyömättömän Linjan asiakuutta apua väkivaltaongelmaan oli haettu joko itselle tai myös mahdollisesti läheisille. Kysyttäessä, minkälaista apua väkivaltaongelmaan oli haettu aikaisemmin, suurin osa oli hakenut apua joko itselle tai yhdessä kumppaninsa kanssa. 61 % miehistä raportoi hakeneensa yksilöllistä apua itselle omaan tilanteeseensa ja 42 % oli hakenut apua yhdessä kumppaninsa kanssa. Noin joka viidennes ilmoitti kumppanin hakeneen itselleen apua ja 6 % puolestaan kertoi lasten saaneen apua tilanteeseen.

Kuva 3 Minkälaista apua väkivaltaongelmaan on haettu ennen Lyömättömän Linjan asiakuutta

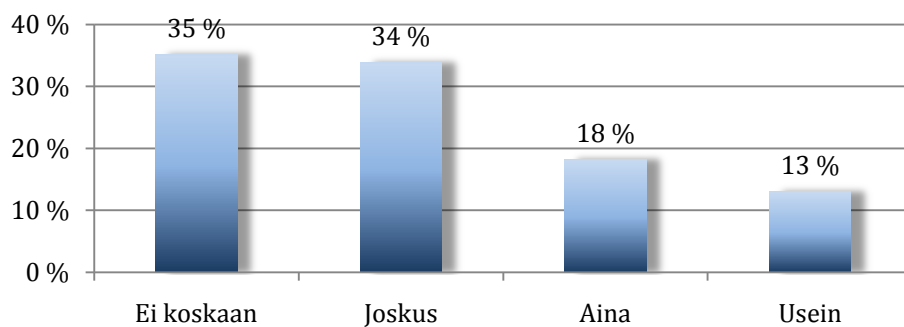
Lähisuhdeväkivallassa ei yleensä ole kyse ohimenevästä tapahtumasta vaan pitkäaikaisesta prosessista, jossa eri väkivallan muodot voivat olla vaihtelevina yhdistelminä läsnä³. Selvitettäessä Lyömättömän Linjan asiakkailta väkivaltaongelman kestoa (aikaa ensimmäisestä väkivaltatilanteesta ja asiakkaaksi tulon välillä), keskimääräiseksi ajaksi saatiin 2 vuotta ja 8 kuukautta. Lyhimmillään kesto oli yhden päivän ja pisimmillään kaksikymmentä vuotta. Sitä, kuinka usein väkivaltaa oli esiintynyt tai minkä asteista se oli ollut, ei tässä yhteydessä ollut kysytty.

Kuva 4 Väkivaltaongelman kesto ennen asiakuutta

³ Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007, 18

Selvitettäessä päihteiden osuutta väkivallankäytössä, 35 % vastasi, ettei päihteillä ole ollut osuutta väkivaltatilanteissa. 34 % vastaajista puolestaan mainitsi, että päihteet olivat joskus mukana väkivaltatilanteissa. 31 % vastaajista puolestaan ilmoitti, että päihteet liittyivät usein tai aina väkivaltatilanteisiin. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksen mukaan väkivallan todennäköisyys kasvaa alkoholinkulutuksen myötä, ja erityisesti humalajuominen lisää väkivallan riskiä. Lisäksi väkivallan vakavuusaste vaihtelee yhdessä alkoholinkulutuksen kanssa. Alkoholinkäyttö ei kuitenkaan ole väkivallan perimmäinen syy, vaan ristiriita- ja väkivaltatilanteissa alkoholinkäyttö on enemmän myötävaikuttava tekijä kuin tilanteiden yksinomaisen aiheuttaja.⁴

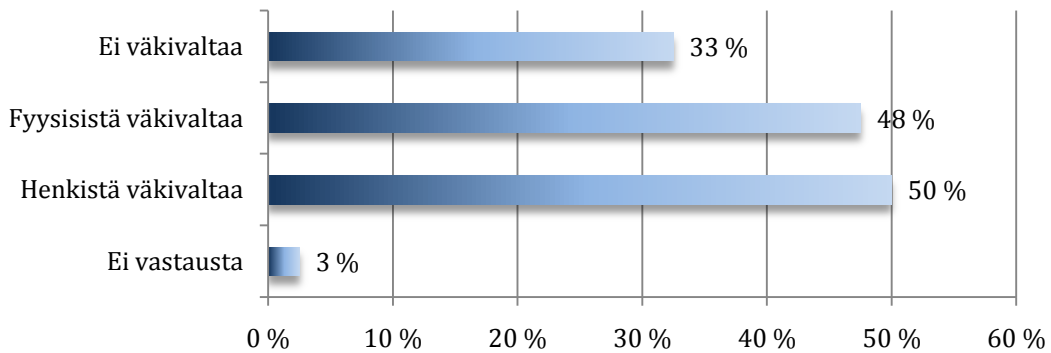

Kuva 5 Liittyivätkö päihteet väkivaltatilanteisiin

Lomakkeessa kysyttiin myös kumppanin asiakkaaseen käyttämän väkivallan laatua. Saatujen tulosten mukaan joka kolmannessa suhteessa (33 %) väkivallan käyttö on ollut yksipuolista asiakkaan kumppaniin kohdistamaa väkivaltaa. Väkivaltaa kokeneista asiakkaista 48 % ilmoitti kokeneensa kumppaninsa taholta fyysistä ja 50 % henkistä väkivaltaa. Aikaisemmat selvitykset, joissa kuvataan miesten ja naisten osuutta lähisuhteiden väkivallan tekijöinä antavat keskenään melko eriäviä tuloksia. Koska aiempien tutkimusten tuloksien hajonta on melko suurta, tässä esitetyt tulokset ovat linjassa joidenkin selvitysten kanssa. Tästä esimerkkinä Yhdysvaltalaisen 18–28 -vuotiaiden väkivaltaa selvittänyt tutkimus, jonka mukaan molemminpuolinen väkivalta on parisuhteissa lähes yhtä yleistä kuin yksipuolinen väkivallankäyttö⁵.

⁴ Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007, 19

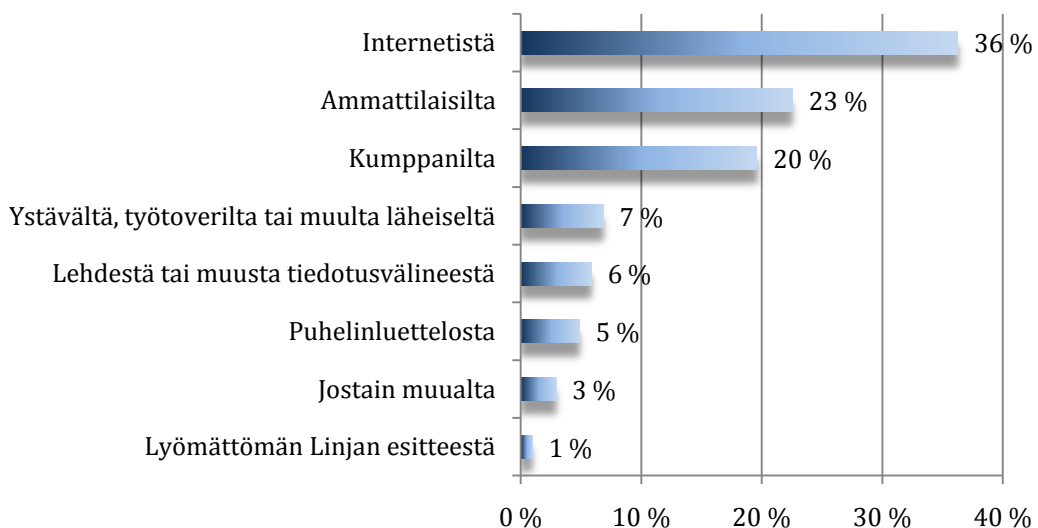
⁵ Whitaker D.J, Haileyesus T, Swahn M & Saltzman L.S 2007

Kuva 6 Kumppanin asiakkaaseen kohdistama väkivalta

Yhteydenotto ja asiakkaaksi hakeutumisen syyt

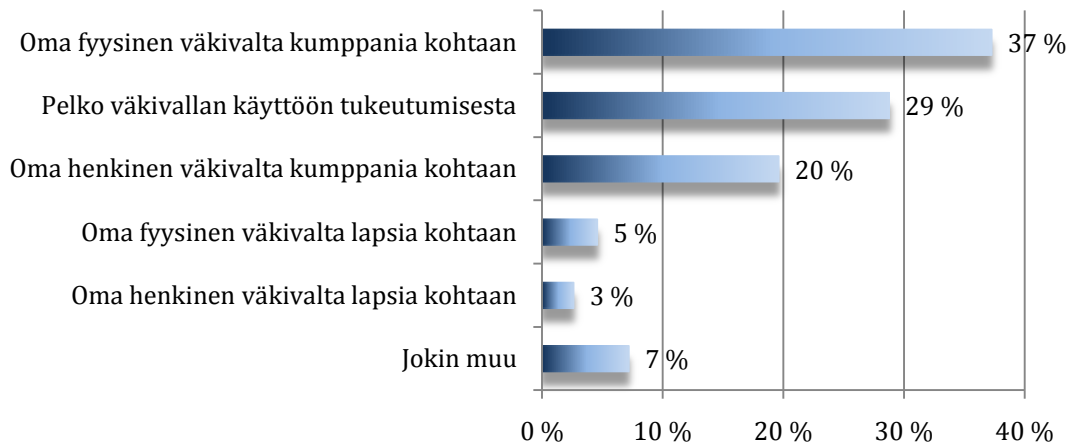
Noin joka kolmannes (36 %) Lyömättömän Linjan asiakkaista sai tiedon palvelusta Internetin kautta. Seuraavaksi tärkeimmät tiedonlähteet olivat ammattilaiselta (23 %) tai omalta kumppanilta (20 %) saatu tieto. Ammattilaistahoja edustivat saatujen tietojen mukaan muun muassa kouluterveydenhoitaja, sosiaalitoimi, perhetyöntekijä, "auttavat puhelimet", terveyskeskuksen psykiatrinen hoitaja, työterveyslääkäri, mielenterveystoimisto, sovittelutoimi sekä yksityiset terapeutit.

Kuva 7 Mistä asiakas sai tiedon Lyömättömästä Linjasta

Merkittävin syy yhteydenottoon ja asiakkaaksi hakeutumiseen oli fyysisen väkivallan käyttö kumppania kohtaan (37 % vastaajista). Vajaa kolmannes (29 %) vastaajista ilmoitti myös pelon väkivaltaiseen käyttöön tukeutumisesta syyksi avun hakemiselle. 20

% vastaajista ilmoitti avun hakemisen syyksi oman henkisen väkivallankäytön kumppania kohtaan. Lapsiin kohdistuva henkinen tai fyysinen väkivalta oli syynä 8 %:lla vastaajista. 7 % vastaajista nimesi syyksi ”jonkin muun”, joka tarkoitti muun muassa yleistä turvattomuutta, omaa pahoinvointia, itsehillinnän puutetta, itsensä hakkaamista, yltiöistä mustasukkaisuutta sekä halua hallita omaa itseä kaikissa tilanteissa.

Kuva 8 Asiakkaan nimeämä syy yhteydenottoon ja avun hakemiseen

Henkinen väkivalta. Henkisen väkivallan määritelmä on usein haastavaa. Nettiturvakoti kuvaa henkistä väkivaltaa seuraavin termein: nöyryyttäminen (esim. nimittely, mitätöinti, alistaminen, järjestelmällinen loukkaaminen, julkinen halventaminen, kiusaaminen), eristäminen (esim. sukulaisista, ystävistä tai työssäkäynnin estäminen), kontrollointi (esim. liikkumisen valvonta, oman rahankäytön estäminen), mustasukkaisuus (esim. aiheeton ja korostunut epäluulo puolisoa kohtaan), uhkaileminen (esim. väkivallalla, erolla, lasten menettämällä tai itsemurhalla) sekä uskonnollinen fanatismi (esim. ehdottomat uskonnolliset toimintavaatimukset)⁶.

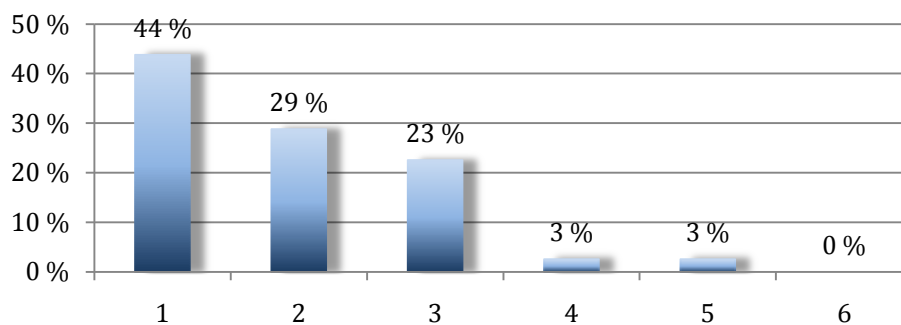
Fyysinen väkivalta. Fyysisen väkivallan määrittely on yleensä helpompaa verrattuna esimerkiksi henkiseen väkivaltaan. Fyysistä väkivaltaa on väkivaltaongelmien kanssa työskentelevien tahojen toimesta määritelty muun muassa seuraavalla tavalla:

⁶ Nettiturvakoti Internet-sivusto, 2007

- Fyysinen väkivalta on kaikkein helpoiten tunnistettavissa oleva väkivallan muoto. Sitä voidaan tehdä monella eri tavalla, kuten esimerkiksi lyömällä, potkimalla ja kuristamalla sekä erilaisilla pakkokeinoilla ja vapaudenriistolla.⁷
- Fyysinen väkivalta ilmenee kaikenlaisena voiman käyttämisenä eli kiinnittämisenä, tönimisenä, lyömisenä, potkimisena ja kuristamisena sekä erilaisina pakkokeinoina ja vapaudenriistoina.⁸

Kuvissa 6 ja 8 esitetyt tulokset eivät välttämättä kerro koko totuutta, sillä esimerkiksi Lyömättömän Linjan työntekijöiltä saadun tiedon mukaan, osa asiakkaista ei työskentelyn alussa syystä tai toisesta miellä kaikkea joko omaa tai toisen tekemää, usein henkistä, väkivaltaa väkivallaksi. Tyypillistä on että työskentelyn myötä väkivallaksi luokiteltava käytös aletaan aikaisempaa paremmin mieltää väkivallaksi.

Asiakkaista hieman alle puolet (44 %) nimesi yhden syyn avun hakemiselle. 29 % eli vajaa kolmannes ilmoitti kaksi syytä ja 23 % kolme. Neljä tai enemmän syytä nosti esiin 6 % asiakkaista.

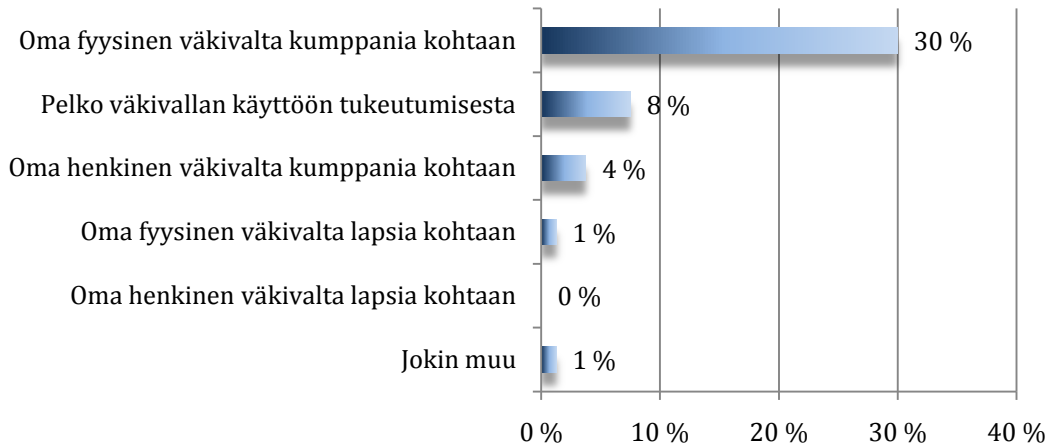

Kuva 9 Montako syytä asiakkaat nimesivät avun hakemiselle

Mikäli asiakas mainitsi vain yhden syyn, yleisin vastaus liittyi omaan fyysiseen väkivallankäyttöön kumppania kohtaan. Seuraavaksi yleisin vastaus (8 %) liittyi väkivallan käytön pelkoon. Tästä voidaan vetää johtopäätös, jonka myös Lyömättömän Linjan työntekijät ovat osaltaan keskusteluissa vahvistaneet, että osa palvelun asiakkaista on hakenut itselleen apua jo ennen kuin fyysistä väkivaltaa on edes ollut. 4 % vastaajista nimesi avun hakemisen syyksi henkisen väkivallan käytön omaa kumppania kohtaan. Vain 1 % nimesi ainoaksi syyksi fyysisen väkivallan käytön omia lapsia kohtaan.

⁷ Vaasan Ensi- ja Turvakoti Internet-sivusto, 2010

⁸ Terve Suomi Internet-sivusto, 2008

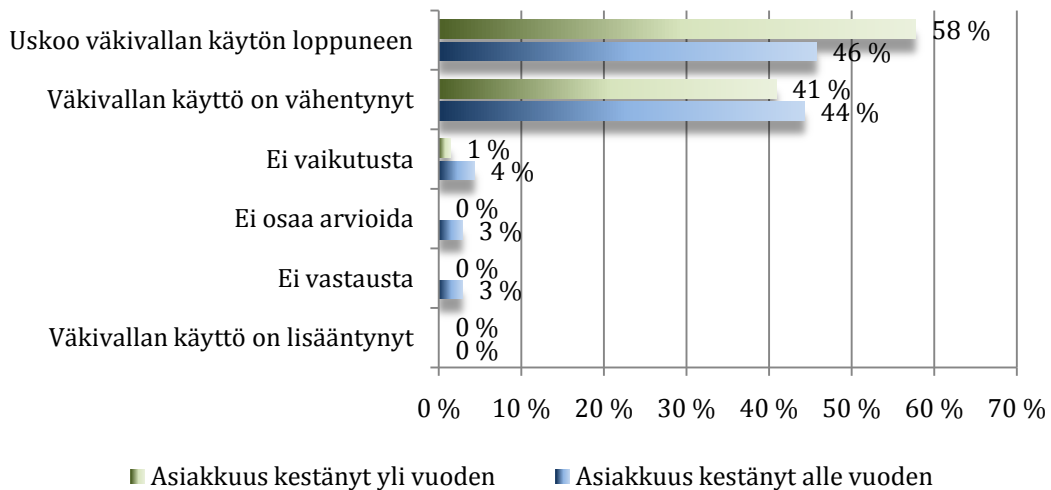

Kuva 10 Avun hakemisen syy, kun syitä mainittu vain yksi

Työskentelyn vaikutus väkivaltaongelman ratkaisemisessa

Lyömättömän Linjan asiakkuuden kesto määräytyy pitkälti asiakkaaksi hakeutuvan ihmisen kulloisenkin tarpeen ja tilanteen mukaan. Yhteisenä nimittäjänä asiakkaiden tilanteissa ovat kuitenkin eriasteiset haasteet selviytyä tilanteista, joissa psykologisesti vaikeasti käsiteltävät tunteet, kuten hylkäämisen kokemukset, menettämisen pelko tai häpeä nousevat pintaan.

Asiakkaiden erilaisista taustoista huolimatta, saadut tulokset osoittavat Lyömättömän Linjan asiakkuuden vaikuttavan myönteisesti väkivaltaongelman päättymiseen. Henkilöistä, joiden asiakkuus on kestänyt alle vuoden, 46 % uskoo väkivallan käytön loppuneen ja 44 % ilmoittaa väkivallan käytön vähentyneen. 4 % ilmoitti, ettei työskentelyllä ole ollut vaikutusta. Mikäli Lyömättömän Linjan asiakkuus on kestänyt yli vuoden, 58 % vastaajista uskoo väkivallan käytön loppuneen ja 41 % ilmoittaa käytön vähentyneen. Vain 1 %:lla asiakkaista työskentely ei heidän oman arvionsa mukaan ole ollut vaikutusta.

Kuva 11 Lyömättömän Linjan asiakkuuden vaikutus väkivaltaongelmaan

Pohdintaa

Kuten aikaisemmissa Miessakit ry:n toimintaa (Erosta Elossa) kuvaavissa selvityksissä on todettu, myös Lyömättömän Linjan kohdalla esiintyy kaksi tyypillistä ilmiötä; nuorten miesten poissaolo ja palvelua koskevan tiedon hankinta Internetin kautta. Erityisesti nuorten miesten kohdalla saattaa korostua vaikeus hakea itselle apua tilanteissa, jotka koetaan psykologisesti vaikeiksi, esimerkiksi omaan tilanteeseen tai toimintaan liittyvän häpeän kautta⁹. Internetin käyttö tiedon haun välineenä on kasvanut koko 2000-luvun ajan. Paitsi että Internet tarjoaa tänä päivänä reaaliaikaisimmat tiedot eri palveluista, mahdollistaa se myös avun hakijalle anonymiteetin säilymisen mahdollisimman pitkään. Miesten kohdalla sekä avun hakemisen helppous että anonymiteetin säilyttämisen mahdollisuus ovat keskeisesti niitä tekijöitä, jotka usein edistävät hakeutumista sosiaali- ja terveystalouden piiriin.

Nuorten miesten osallistumattomuus on melko yleinen ilmiö miesten kanssa tehtävässä työssä. Selkeän poikkeuksen kuitenkin muodostavat ^{a)} palvelut, joissa anonymiteettisuoja on suuri sekä ^{b)} palvelut, jotka on suoraan kohdennettu nuorille. Lyömättömän Linjan toiminta on kohdennettu kaikille miehille, mikä saattaa osaltaan vaikuttaa myös siihen, että nuoret, 18–28-vuotiaat, miehet jättäytyvät herkästi asiakkuuden ulkopuolelle. Kenties kohdentamalla olemassa olevan palvelun kaltaista toimintaa suoraan nuoremille miehille ja tiedottamalla palvelusta kohdennetusti heille, pystyttäisiin var-

⁹ Mm. Nyqvist L. 2006, 124–125; Peitsalo P. 2010, 5

masti parantamaan myös heidän mahdollisuuksiaan saada itselleen apua väkivaltaongelma-
gelmatiikkaan. Tämän toteuttaminen luonnollisesti edellyttää lisää sekä ajallisia että
taloudellisiakin resursseja.

Saatuja tuloksia liittyen sekä työn vaikutuksiin että asiakkuuden keston merkitystä
väkivaltaproblematiikan työstämisessä voidaan pitää erittäin merkittävänä. Alle vuoden
mittaisissa asiakkuuksissa 90 % vastaajista uskoo väkivallan käytön joko loppuneen tai
vähentyneen. Vastaava luku yli vuoden mittaisissa asiakkuuksissa on 99 %. Ero alle
vuoden ja yli vuoden kestäneissä asiakkuuksissa liittyen väkivallan käytön loppumi-
seen on 12 %, mihin on syytä kiinnittää huomiota erityisesti suunniteltaessa väkivalta-
ongelman katkaisuun tarkoitettuja palveluita. Syy, miksi yli vuoden kestäneissä asiak-
kuuksissa miehet uskoivat väkivallan käytön päättyneen huomattavasti useammin, on
varmasti monien eri tekijöiden tulos. Yksi merkittävä tekijä, joka selittää pidemmän
asiakkuuden parempia vaikutuksia, liittyy yleisesti miesten väkivaltaproblematiikan
taustalla oleviin tekijöihin, joita ovat muun muassa heikot sosiaaliset taidot, vaikeus
ilmaista tunteita ja hallita vihaa, lapsuudessa väkivallan tai kiusaamisen kohteeksi jou-
tuminen, mustasukkaisuus, erityinen riippuvuus kumppanistaan sekä verbaalisesti
väkivaltainen kumppani¹⁰. Näiden lisäksi väkivaltaa voidaan myös pitää oireena piilo-
masennuksesta sekä työstämättömistä traumakokemuksista¹¹. Näiden taustatekijöiden
kanssa työskentely edellyttää riittävän pitkää prosessia, jotta yksilölle kehittyisi riittä-
västi psykologisia valmiuksia käsitellä kokemiaan vaikeuksia ja löytää hankalissa tilan-
teissa väkivaltaiselle käyttäytymiselle vaihtoehtoisia toimintatapoja. Vaihtoehtoisten
toimintatapoja kehittämisen myötä myös voidaan paitsi edistää väkivallan tekijän,
myös hänen lähiverkostonsa hyvinvointia.

¹⁰ Flinck A. 2006, 22

¹¹ Schulman G. 1998, 1

LÄHTEET

- Flinck A. 2006 *Parisuhdeväkivalta naisen ja miehen kokemana – rikottu lemmentarja*. Tampere: Tampereen yliopistopaino oy – Juvenes print
- Koko perhe kierteessä – lähisuhdeväkivalta ja alkoholi. 2007 *Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:27* Helsinki: Yliopistopaino
- Jolkkonen P. & Varjonen P. 2002 *Väkivalta - tunteita, toimintaa ja vastatunteita*. Helsinki: Miessakit ry
- Lampinen J. 2009 *Miesten kanssa tehtävä väkivaltatyö. Luentoesitys Miessakit ry:n järjestämässä Erityistason Miesosaaja -koulutuksessa*.
- Nettiturvakoti 2007. *Kopio sivun sisällöstä kirjoittajan hallussa. Internet-sivu luettu 1.9.2010:*
<https://www.turvakoti.net/fi/usein+kysytyta/kokijat1/henkinen+vakivalta/>
- Nyqvist L. 2006 *Miesten kriisikeskuksen loppuarviointi. Teoksessa: Sanasta miestä: kokemuksia miesten kriisityöstä*. Helsinki : Ensi- ja turvakotien liitto. s. 86-171
- Peitsalo P. 2010 *Erosta Elossa -palvelun asiakaskyselyn tulokset*. Helsinki: Miessakit ry.
- Schulman G. 1998 *Miehen osa – rakkaus ja viha: ikuinen taistelu vai onnistunut liitto? Esitelmä pääkaupunkiseudun Turvakoti ry:n koulutustilaisuudessa. Tiivistelmä esityksestä kirjoittajan hallussa*.
- Terve Suomi Internet-sivusto, 2008. *Kopio sivun sisällöstä kirjoittajan hallussa. Internet-sivu luettu 1.9.2010:* <http://demo.seco.tkk.fi/terveysuomi/item/nn:310>
- Vaasan Ensi- ja Turvakoti 2010. *Kopio sivun sisällöstä kirjoittajan hallussa. Internet-sivu luettu 1.9.2010:* <http://www.vaasanturvakoti.fi/vakivalta.html>
- Whitaker D.J, Haileyesus T, Swahn M & Saltzman L.S 2007. *Differences in Frequency of Violence and Reported Injury Between Reciprocal and Nonreciprocal Intimate Partner Violence*. May 2007, Vol 97, No. 5 *American Journal of Public Health* 941-947. *Kopio sivun sisällöstä kirjoittajan hallussa Tiivistelmä luettu 1.9.2010:*
<http://ajph.aphapublications.org/cgi/content/full/97/5/941?maxtoshow=&hits=10&RESULTFORMAT=1&author1=whitaker+d&andorexacttitle=and&andorexacttitleab=s=and&andorexactfulltext=and&searchid=1&FIRSTINDEX=0&sortspec=relevance&sourcetype=HWCIT>

